

CARTA A BALBINO

Querido Balbino:

Eramos da mesma idade. Con vinte anos eu marchei para América e ti ficaches na aldea, en calquera aldea das tantas aldeas galegas. Tamén ti eras un dos tantos Balbinos, pois daquela había moitos (non de nome pero si de condición). Nunca te esquecín, porque sería coma esquecerme do meu propio berce, do meu eido orixinario, de min mesmo, que en definitiva son ou fun, coma quen di, un Balbino máis. Un ninguén.

Funme da casa de meus pais, como ti te fuches, pero marchei moito máis lonxe, coma tantos daquela, e coma tantos asentei na cidade de Buenos Aires. Alí, un día e outro, un ano e outro traballei, estudei, depredín moitas cousas, tratei homes e mulleres de diversas latitudes e diversos xeitos de pensar, coñecín o ancho do mundo, un amplo e novo horizonte, e rillei as codias resesas do pan que o demo amasou. E canto máis lonxe estaba da miña parroquia de orixe, máis me sentía dela e por iso me dediquei a defender o país onde nacera e faláballe del con emoción ós paisanos e aos de fóra. E un día boteime a escribir, na mesma lingua en que vai esta carta; a mesma que lle escoitei a meus pais e a meus avós e aos meus veciños; a mesma en que tatei as primeiras falas por entre os palitroques do meu berce de freixo que fixera meu pai e que serviu tamén para arrolar, co agarimo de cancións que viñan de pais a fillos na lingua de cada día, a seis gromos que foron abrollando na casa despois de min.

Aquela lingua era no desterro un signo de identidade, un fío que me mantiña vinculado ao meu país e que me permitía seguir sendo eu. Era como unha bandeira ergueita, un faro para non perderme, para continuar o meu rumbo, para non me esluír.

E nesa teima da palabra escrita, tras dez anos de emigrado e con trinta no corpo, boteime a escribir sobre ti, e contei ao meu xeito a túa vida, a que che tocou vivir alá polos teus doce ou trece anos, cando ocorreu aquilo do *cantazo* na testa do señorito provocador que tanto te encirrou, e é de razón que algún día hai que arrepoñerse se non queda outro camiño. E o certo é que non o tiñas pois enriba teu pai humilloute coa tunda que che arreou diante do veciño rico, para compracelo. E fuxiches da casa denantes de que te botasen, que niso andaban. Resulta moi triste aquela frase paterna de que “é o fillo do señor e abunda”. Quería dicir que había que aturarlle todo. E iso era inxusto. Doíache que aquela pedrada puidese ser a causa de que vos botasen das terras e tivésedes que ir polas portas do mundo. Eu son un home de paz, xúrocho, pero sigo pensando que fixeches moi ben arrepoñéndote, e tamén fixeches ben aquela madrugada baixando polo bacelo vello e liscando para Loxo; o certo é que fuches un emigrante, inda que o teu destino fose un lugar a onde podías chegar a pé.

Na casa do Landeiro, coma nun desafogo, escribiches a túa andaina de neno pobre, golpeado pola vida desde que naceras ata o día da tolona humillante. Fuches escribindo nun caderno todo aquilo, é dicir, escribino eu, en tardes sucesivas, nun café de Buenos Aires, pero escribino coma se o fixeses ti mesmo. Falei por ti. Púxenlle voz a aquel rapaz, a Balbino. E o caderno non llo dei a ningún Alberto, a ningún sobriño do Landeiro. Deillo a unha imprenta, hai cincuenta anos, e na imprenta fixeron un libro que se traduciu a moitos idiomas, e a túa vida, que é a vida de moitos coma ti, foi coñecida por medio mundo. O teu nome e a túa historia andan dende hai tempo en letra de imprenta, e tamén en pintura, escultura, cine, canción e teatro. Non é pouco. E saben de ti en moitos lugares milleiros de rapaces e rapazas que pasan as follas deste libro, saben

da túa existencia e da túa xusta rebeldía, e querenche coma se foses o mellor amigo deles. E non só os rapaces. Persoas de todas as idades séntense achegadas a ti, solidarias contigo, e para que o saibas, ata se fala de erguerche un monumento. Non me negarás que todo isto é moi bonito.

Iso da pedra e da túa fuxida é o final da historia que escribín, pero no meu caderno feito libro conto moito máis. Falo de Pachín, aquel cadelíño amigo teu, listo, agarimoso, que un día morreu e choraches por el, enterráchelo na horta e plantaches unha cerdeira na súa memoria;

e de cando te "perdiches", no agro, entre os rengues de millo, enrabechado porque te castigou teu pai cando soubo que lle enfeluxaras a cara ao túzaro de Manolito;

e da túa conversa co xudeu, aquel veciño que falaba claro, ou sexa, que pensaba o que pensaban todos pero que só el se atrevía a dicilo e que por iso lle tiñan algo de tirria;

e do loito que che encambaran cando morreu teu tío Braulio, un loito sen fin, polo que non che deixaban ir ás romarías nin divertirse no Entroido cos xenerais e os correos e a *vellada*, nin correr tras dos foguetes;

e de cómo os grandes se meten ás toas na vida dos rapaces, e inda máis, como era o caso do teu compañeiro Andrés, que o pai chegaba bébedo da taberna e mallaba nel e nos seus irmáns e algunhas noites de xeadas tiveron que saír da casa;

e de cando o teu irmán Miguel marchou para América e ti falaches de marchar tamén algún día, e teu pai e teu padriño armaron unha regueifa sobre se conviña ou non iso de emigrar;

e do rebusque no campo da festa tras da romaría, e a caixiña feita que atopaches e que escondiches entre a area na beira do río, e que unha enchente arramplou con ela e coa túa ilusión;

e de Eladia, aquela mestra nova e agarimosa que te apreciaba, e namorácheste dela, e un día casou, foise da aldea e doeche no corazón, e moito despois víchela na feira mercando louza e fúcheste do lugar;

e de cando andabas con outros do teu tempo xuntando estalotes, codesos, flores de nabo e de romeu, trobiscos, herba de Santa María, herba cruzada e follas de bieiteiro, e o ritual do lume na encrucillada, e a gaita, e as meigarías, e o sol bailando na mañanciña;

e da morte de teu padriño, e os choros, e os responsos, e os veciños axudando, e os parentes que chegan ao velorio, e os rezos, e aquel corpo inmóbil dentro do cadaleito, e a roupa negra, e o teu cavilar sobre o río da vida, e o soño misterioso que tiveches;

e de Lelo, o amigo que te salvou de afogar no río, e as ilusións dos dous, e os xogos compartidos, e o raposo que levastes casa por casa, e a despedida cando el marchou cos pais para o Brasil, e as vosas cartas por enriba do mar;

e aquel ano que fuches sancristán, e o repenique das campás, e o traxe novo, e o túmulo, e o teu cavilar sobre os santos, e a parva na sancristía cando había enterro ou cabodano; e a túa conversa no atrio co enterrador, e os ósos dos mortos, e o sentido da vida, e a idea de facer xenerosamente algo de proveito para non morrer de todo, e o teu xuramento.

Falo de todo isto no caderno, ou sexa, no libro que titulei *Memorias dun neno labrego*.

O neno es ti, o fillo de caseiros, insultado unha e outra vez por Manolito, un larchán fillo do dono das terras arrendadas por teus pais. O mesmo señorito que menciono no comezo desta carta, que falaba castelán na aldea porque se sentía por enriba de todos. Un rapaz de mala crianza a quen ti, canso dos seus aldraxes lle afitaches cunha pedra, e tras deso, a somanta que che deu teu pai, a fuxida da casa, o Landeiro, o caderno...

Querido Balbino, estou en Gres, a onde volvíñ tras canear por América ao longo de corenta e tres anos. Esta é tamén a túa terra, o teu ámbito, aquí están os teus camiños, o río, as árbores, o monte, os labradíos, as insuas, o campo da festa, as bolboretas e os paxaros. E tamén os xogos, a escola, o magosto de piñóns, a igrexa, o atrio cos mortos

de cada veciño, as cántigas, os ditos e refráns, a lembranza dos que se foron polo mar. Tantas e tantas cousas...

En medio século o mundo cambiou moito. E tamén cambiou o pequeno mundo teu e meu, sucedéronse as xeracións, hai outras modas e tamén outros modos, outras cancións, outras palabras que se foron mesturando coa nosa fala, outros medios para saber o que acontece no mundo de lonxe, tan revoltó coma sempre. Pero o esencial está como estaba. Permanece. Por iso os Balbinos de hoxe, inda que en xeral teñen mellor mantenza e mellor escola, visten mellor, non tripan lama, e os máis deles andan en coche, seguen lendo as túas “memorias”, e cando se lles vai algo, falan co pai ou co avó e deseguida volven ao rego.

E nada máis por hoxe, compañeiro, amigo dende a infancia e para sempre, rapaz auténtico da Galicia eterna e auténtica. Xuntos estamos de por vida.

Unha aperta e un aturuxo do teu veciño,
teu amigo, teu pai e teu biógrafo-fabulador

Xosé Neira Vilas

Gres, marzo de 2011